

Konstantin XI. Dragaš, poslední byzantský císař, v romantickém zpodobnění 19. století.

Autor: Gregory Hood

Lars Brownworth, *Lost to the West: The Forgotten Byzantine Empire That Rescued Western Civilization* (Ztracená pro Západ : Zapomenutá Byzantská říše, která zachránila západní civilizaci), Random House, 2009,

Autorem nejproročtější knihy našeho století nejspíše zůstane Jean Raspail se svým *Táborem Svatých*. Tento román se uzavírá smetením posledních zbytků Západu a slovy: „Pád Konstantinopole je hluboce osobní tragédií, jež nás všechny postihla jen před několika málo dny.“ Zítra, 29. května, uplyne od tohoto ohromného neštěstí přesně 569 let.

„Západ“ se zrodil z řeckého odporu proti perskému kolosu a zformování svébytné intelektuální, kulturní i rasové tradice. Jeho příslušníci proti sobě odjakživa bojovali, přesto však „Západ“ kdysi býval sjednocen ideálem (byť ne nutně realitou) Říše a vědomím civilizační příslušnosti.

Anglie, Francie, Německo i další hrdé národy jsou v jistém smyslu kmeny jednoho velkého lidu. Osobně se kloním k víře, že k roztříštění jednoty naší civilizace došlo už před skoro milénium. Celé naše rasové dějiny by se daly shrnout mimo jiné i jako snaha o návrat Říma a jím symbolizované jednoty. Jejím posledním ztělesněním byla Východořímská říše. Když se roku 1399 jeden z jejích posledních panovníků Manuel II. vydal na cestu po evropských dvorech, kde škemral o pomoc, utkvěl v

evropských pozorovatelích dojem, že císař „seděl na trůně císařů, jehož důstojnost i přes nesmírnou degradaci zůstávala nepřekonatelná“. (s. 279)

Co dnes považujeme za součást „Východu“, včetně Egypta, Anatólie a Levanty, kdysi patřilo k naší civilizaci. Ještě tisíc let po zhroucení římské moci v Evropě přežíval římský ideál v Konstantinopoli. Nežřídka zapomínáme, že *oni* byli *my*.

Někdejší akademik **Lars Brownworth**, který se stal spisovatelem na plný úvazek, píše, jak 28. května 1453, v předvečer pádu města, císař Konstantin XI. Dragaš promluvil ke svým mužům jako „dědice hodným slavných hrdinů starého Řecka a Říma“. Poprvé a naposled v byzantských dějinách se latinští a řečtí kněží bok po boku modlili za spásu města. Brownworth to po vzoru Gibbona nazývá „pohřební řečí“ za Římskou říši. Italové i Řeci, katolíci i pravoslavní bojovali onoho strašlivého posledního dne bok po boku.

Sam Francis ve svých *Essential Writings on Race* píše, že „obraz ‚posledního odporu‘, kdy se zbytek vojska postaví neporovnatelně početnějšímu nepříteli bez jakékoliv realistické šance na vítězství, se v indoevropských mýtech i dějinách objevuje znovu a znovu – typickým příkladem budiž třeba Thermopyly“. Stěží si představit silnější výjev, než jak se poslední císař Konstantin s hrstkou přeživších věrných vrhá proti nepřátelským vojákům s vědomím, že vše je ztraceno. Jeho tělo se nikdy nenašlo a stejně jako u krále Artuše se traduje, že se znovu vrátí.

Lid s takovýmito dějinami ani nepotřebuje fantastické příběhy. V biblickém žalmu 137 svolává židovský autor kletby na svou hlavu, „jestli, Jeruzaléme, na tebe zapomenu“. Neměli bychom snad smýšlet podobně o Konstantinopoli?

Historie by však neměla být jen zdrojem inspirace, ale také varování. Jen málokdo z nás vzpomene osudu Konstantinopole. **Bělošští aktivisté i naši protivníci příliš často zaujmají polovědomé přesvědčení o bělošské nepřemožitelnosti. My přece pokaždé jsme dobyvateli, nikdy podmaněnými.** Proto lze ospravedlnit ostře dvojí rasový metr. Christian Lander, autor blogu *Stuff White People Like*, to vyjádřil velice umně: **„Strefovat se do bělochů je v pořádku vždycky, protože to pro ně nikdy nemůže skončit zle.“**

Kniha *Ztracená pro Západ* nám ovšem připomíná, že opak je pravdou. Pád Konstantinopole byl hrůzný: „Ženy a děti znásilňovali, muže naráželi na kůly. Domy vyplenili a kostely plundrovali a pálili,“ píše Brownworth. Pro velkou část východní Evropy znamenal pád Římské říše staletí politické poroby pod osmanským jhem. Pro více než milion bělochů však ztráta Středozeří znamenala otroctví velmi doslovné.

Existuje ale osud ještě horší než okovy – ztráta identity. Okupace znamená život pod cizími právními, morálními i kulturními normami. Už před dobytím byzantského města na Bosporu osmanští Turci ovládali některá území na Balkáně. Jednou z hlavních příčin pádu

Konstantinopole byla přítomnost **elitních sil** v turecké armádě, složené „z křesťanů , které ještě jako děti odebrali rodinám a obrátili na islám“, „fanaticky oddaných“ svým novým pánům. (s. 297) Národ může přežít porážku, ne tak už svou dekonstrukci.

Konstantinopol navždy zůstane naléhavým mementem skutečnosti, že porážka je jedním z možných výsledků. Skutečně k ní došlo a její důsledky jsou strašlivé. Z chrámu Boží moudrosti (Hagia Sofia), největšího starověkého křesťanského svatostánku, je dnes mešita. Turecký prezident s **новоosmanskými** ambicemi využívá muslimské imigrace k **postupnému dobytí** Evropy. Tajná německá policie pak v roce 2017 **označila** za největší „krajně pravicovou extremistickou“ skupinu v zemi ultranacionalistické – k terorismu inklinující – turecké Šedé vlky. Podobně jako Byzanc na sklonku své existence jsme i my stále těsněji obklíčeni tam, kde bylo dřív nezpochybnitelně „naše“.

Co bylo příčinou zhroutení? Odpověď je současně příliš komplexní i jednoduchá: **byli jsme to my**. Jistě, nelze nevízt v potaz vzestup islámu, rozpory katolíků s pravoslavnými a kvalitu všemožných politických i vojenských rozhodnutí. V konečném hodnocení ale Turci nedobyli Konstantinopol – Evropané ji zničili už dávno před nimi.

Po svém rozkladu na Západě přežila římská moc na Východě, Římská říše tak formálně neskončila. V 6. století, za vlády císaře Justiniána, který se opíral o um a ctnosti výjimečného generála Belisaria, se v říši našlo dost síly na vybudování Hagie Sofie i znovuzískání části západních provincií. Vlny moru a malicherné osobní rozmíšky však tyto úspěchy podkopaly.

Přestože novým velkým nepřítelem se stal islám, smrtelný úder umdlévající říši zasadili až západní křižáci, když v roce 1204 vyplenili Konstantinopol. Potom se konečný pád města do tureckých rukou stal vlastně jen otázkou času. K zániku Byzance přispěla přinejmenším trojici faktorů, které zůstávají platné i dnes.

Za prvé to jsou bílí zrádci, kteří si cení zlata víc než krve. Nejdůležitějším z nich byl v roce 1453 Maďar jménem Urban, dělostřelecký inženýr v byzantských službách. Jakmile ho však říše u konce s dechem už nedokázala zaplatit podle jeho představ, odešel pracovat pro energického útočníka, tureckého sultána Mehmeda II. Právě díky Urbanovým dělům dokázali Turci prolomit mocné hradby. **Běloši jsou skutečně svými nejhoršími nepřáteli a Urbanovo jméno by mělo být připomínáno se stejným opovržením jako Efialtovo.**

Kulturně-rasovými zrádci byli ale také bojovníci 4. křížové výpravy, kteří město vyplenili. Nešlo o boj mezi katolicismem a pravoslavím – papež Inocenc III. katolické válečníky nekompromisně exkomunikoval, jelikož si uvědomoval, jak hlubokou ránu zasadili křesťanské jednotě (s. 261). Benátský dóže Enrico Dandolo vmanipuloval křižáky k obsazení města a jeho vyplundrování pro zisk a posílení postavení své republiky. Nicméně se tím dopustil jednoho z nejtragičtějšých činů v dějinách lidstva. **Byzanc, mocná křesťanská hráz, která dlouhá staletí chránila západní Evropy před bouřlivým islámským přílivem, byla nenávratně rozdracena – těmi, kdo se považovali za služebníky a vojáky Boží.** Oslepeni svou chamtivostí a pletichami dóžete, zlomili křižáčtí vůdci vaz východní křesťanské mocnosti a její zmrzačené pozůstatky – spolu s velkou částí východu kontinentu – odsoudili

k mnoha století pod tureckou knutou. (s. 258)

Zničením Konstantinopole sice dóže na čas posílil benátskou pozici, v delším časovém horizontu však město na Jadranu v důsledku tureckého vzestupu ztratilo svou úlohu brány na východ. Vůdci si nemohou dovolit povolit uzdu svému egoismu – a dokonce ani bezvýhradnou oddanost svému městu. Mají-li skutečně posloužit svému lidu, musejí na své plány vsutku nahlížet také optikou rasy a civilizace. Triumf nad sousedním městem nebo knížectvím je ke škodě všem, pokud oslabí celou vaši rasu/civilizaci.

Další zhoubou říše byly její příliš často krátkozraké a sobecké elity. Pokud by se školáci v dějepisu místo důvodů k hanbě učili o hrdinství, do posledního by znali jméno generála Belisaria. Kdyby však nebylo pletich císařovy ženy Teodory, která v něm spatřovala hrozbu, mohl toho dokázat ještě mnohem víc. Jeho současník, eunušský kancléř a později generál Narses, po zbytečném políčku od dvora vybídl kmen Lombardů k invazi do Itálie. (s. 118) I samotné velké schizma 11. století, které navždy zpřetrhalo pouta mezi katolicismem a pravoslavím, vlastně nebylo ani tak teologickým sporem, jako spíš při dvojice malicherných mužů, katolického kardinála a východního patriarchy, kteří si vyměňovali stále palčivější urážky a společenské naschvály (s. 223-4). Byzantské dějiny jsou pak skutečným defilé spiknutí, travičství a převratů proti schopným vojevodcům i císařům.

Osobní selhání jsou neblahou, ale nedílnou součástí historie. Stejně jako dnes sobecké elity postupně vysály a nahradily tu část obyvatelstva, která byla oporou hospodářství i armády. **Na konci Justiniánova panování ve druhé polovině 6. století, píše Brownworth, „obchodníci, řemeslníky a menší vlastníci půdy, tedy páteř střední třídy, postupně mizeli s tím, jak války a povstání narušovaly obchod a malé farmy zanikaly, pohlcovány neukojitelnou hamižností šlechtických velkostatkářů.“** (s. 117) O několik století později, v roce 975, se císař Jan I. Cimikes vrátil z vítězného tažení proti muslimům, jen aby záhy zjistil, že říšský komoří (eunuch) využil jeho nepřítomnosti k zabránění veškeré půdy. Než stačil cokoliv podniknout, byl císař otráven. (s. 205). Podobný problém Brownworth identifikuje také v 11. století, kdy si „arogantní“ a „od reality odtržené“ vzdělané vrstvy záměrně vybíraly slabé císaře, drobné rolníky skoro „vyhubily“ nebo nahnaly do nevolnictví a utrácely tolik, že to znehodnotilo měnu. (s. 221)

Mehmed Dobývateľ vstupuje do Konstantinopole, Fausto Zonaro

Do roku 1347 tak podle něj „to co zbývalo z Byzance, pohltilo něco na způsob třídního boje“. Došlo k několika masakrům příslušníků šlechty a uchazeč o trůn Jan VI. Kantakuzenos se dokonce pro ozbrojenou pomoc obrátil k Turkům. Ti díky tomu roku 1362 dobyli Adrianopolis(dnes turecké Edirne), její obyvatele prodali do otroctví a začali celou Thrákií zalidňovat tureckými osadníky. (s. 274)

V poněkud skrytější a méně násilné podobě sledujeme podobný vývoj i dnes. Naše elity jsou vysoce vzdělané, moudrosti ovšem mnoho nepobraly; jsou zámožné, svou vlast ale příliš nemilují. Střední třída, páteř národa, neustále ztrácí své ekonomické i společenské pozice. Elity bezostyšně využívají cizince v domácích politických půtkách, tentokrát ne jako pomocná vojska, ale jako nové voličské bloky. Důsledky jsou ovšem velmi podobné.

Konečně nacházíme podobnosti také v leitmotivu slepé víry v ideologii či teologii.

Světská moc východní Římské říše dodávala lesku její duchovní moci. Velkolepost Chrámu Boží moudrosti pomohla obrátit Rusy, Bulhary i Srby. Mnozí panovníci však oslabovali svou legitimitu náboženským pronásledováním. V roce 725 císař Lev II. ve svém kázání označil za příčinu prudkého nástupu islámu pravoslavnou oblibu rytin světců. Tím odstartoval vlnu z nejvyšších míst podněcované víry, že zničení křesťanských uměleckých děl nějak napomůže jejich věci. Žádnému skutečnému účelu kromě pokusu o uhádnutí Boží vůle to ovšem neposloužilo.

Podobně i neochota západních papežů i byzantských patriarchů postupovat společně jen přiživila jejich neblahý osud. Stejně jako je jen jediný Bůh, může být jen jeden císař, meč ochraňující církev. Zbytečné frakcionářství latinské a řecké církve ovšem vedlo papeže až k pomazání Karla Velikého „císařem svaté říše římské“ na Západě. Utrpěla tím legitimita říše, papežství a nakonec i celého křesťanstva. Z papežů na Západě se postupem času stali aktéři světských mocenských her a intrik, ohrožovaní panovníky, před nimiž neustále hledali ochranu.

Čím zoufalejší se situace východní říše stávala, tím zarputileji se její vyznavači drželi své nezávislosti. Podle Brownwortha se egyptští křesťané vcelku ochotně podrobili hned první vlně islámských dobyvatelů, jelikož byli znechuceni stylem vlády svých souvěrců. Záhy sice zjistili, že „jejich noví vládcí“ byli „podstatně méně snášenliví než svržený křesťanský režim, to už ovšem bylo příliš pozdě“ (s. 133). Arabský postup a s ním spojené demografické proměny časem nadobro vyhladily stopy helenizace Blízkého východu a severní Afriky, jež dnes tvoří nedílnou součást islámského světa. Žádné spory nad doktrínou nemohou ospravedlnit věc takto zásadních dopadů.

V posledních dnech říše se její vládcí znovu a znovu vydávali žadonit na Západ o pomoc, která ovšem nevyhnutelně byla podmíněna podřízením se Římu. Někteří tak dokonce neochotně učinili, jejich poddaní doma jim to však velmi rychle „spočítali“. Západní křesťanstvo si ostatně nikdy plně nepřipustilo závažnost turecké hrozby, v poslední řezí tak po boku Byzantinců pozvedla zbraně jen hrstka Janovanů. Západ věnoval více energie vyplenění města při 4. křížové výpravě než pokusu o jeho záchranu.

Náboženská autorita se potřebuje opírat o světskou moc. Když se tak Byzantinci v poslední děsivé hodině svého města uchýlili do chrámu Boží moudrosti, žádná proroctvím přislíbená záchrana z nebes nepřišla - Turci je zmasakrovali přímo u oltáře. Dnes zbyla z křesťanství na Blízkém východě o málo víc než vzpomínka. Carské Rusko se opakovaně snažilo znovu získat Konstantinopol na Turcích, ovšem i díky zásahům západoevropských velmocí neúspěšně.

Bílí zrádci, krátkozraké elity a plané naděje - Konstantinopol byla ztracena kvůli neschopnosti Západu sjednotit se k činu. Běloši se mezi sebou nikdy nepřestanou svářit. Nesmí však jít o konflikty s potenciálně fatálními následky, kdy je v sázce holé bytí lidu a kultury, ne jen „pouhé“ územní spory. Západní vladaři nikdy zcela nedocenili závažnost cizí hrozby. Jen několik desítek let před pádem chřadnoucí říše, píše Brownworth, „mohl snad ještě společný postup křesťanů vytlačit Turky z Evropy, dokud byli ještě roztříštění“, evropské země se však raději opájely „falešným pocitem bezpečí“. (s. 281)

Ten v sobě většina našich lidí žíví i dnes. Demografický vývoj ukazuje jasně, že se běloši brzy stanou menšinami ve vlastních zemích, a to nejen v zámořských diasporách, ale i v Evropě. Globálně pak čelíme velmocenskému vzestupu Číny nebo stěží představitelné **afriké populační explozi**. Jen málokterý z „našich“ vůdců bojuje za naši rasu a civilizaci, mnohem častěji se zdá, jako by se jí spíše úmyslně snažili zničit.

Musíme si zachovat víru ve vítězství, ta se však nemůže stát omluvou pro nečinnost. Co dnes Západ potřebuje nade vše, jsou muži schopní uvažovat z dlouhodobého hlediska. Zůstaneme-li roztříštěni, jsme odsouzeni k záhubě. Běloši z celého světa jsou ale spojeni osudem - i svými nepřáteli.

Západ je jedním, což ovšem nemusí vždy znamenat politickou či náboženskou jednotu. Přesto však v sobě vidíme druhy a příbuzné. Nesmíme proto dovolit vládcům, kteří si osobují mluvit naším jménem, aby nás rozeštvávali. Další 4. křížovou výpravu už si nemůžeme dovolit.

Skutečně důležitým bojem je ten za naše lidi. Musíme bojovat ne z přesvědčení o vlastní nadřazenosti, ale protože víme, že nejsme nepřemožitelní. Vidíme kolem sebe četné příklady toho, jak palčivou cenu může prohra mít. Pamatujeme, co jsme ztratili v Levantě, na severu Afriky, v Rhodesii, Jižní Africe a dalších někdejších výspách naší civilizace, dnes zhašených. Zbývá jen pár světél, která musíme uchránit a přidat k nim nová.

Po pádu Konstantinopole žilo její dědictví dál: v renesanci, pravoslavných kostelích a na Rusi. Její světlo nezhaslo, protože Západ dosud dýchá. Jestliže ale selžeme i my, rozhostí se tma bez konce. My jsme dědici Řecka a Říma - což není vychloubání, ale výzva a varování.

Esej Gregoryho Hooda **Remembering Constantinople** vyšla na stránkách American Renaissance 28. května 2021.